

Til
Miljø og Fødevareministeriet
Departementet

mfvm@mfvm.dk
cc thsko@mfvm.dk

Danmarks Naturfredningsforenings høringsvar til forslag til ændring af bekendtgørelse om vandindvinding og vandforsyning.

Miljø- og Fødevareministeriets Departement har sendt forslag til ændret bekendtgørelse om vandindvinding og vandforsyning i høring til 8. april 2019. Bekendtgørelsen ønskes ændret således, at der indsættes et nyt kapitel med regler, der giver mulighed for udstedelsen af korttidsstilladelser. Forslaget er en direkte udløber af tørkepakken, der fulgte den ekstreme sommertørke 2018.

Danmarks Naturfredningsforening (DN) fremsender hermed sine bemærkninger til forslaget – bemærkningerne er også fremført på møder med Departementet, senest den 22. marts 2019.

Baggrund

Foråret og sommeren 2018 blev en af de mest solrige i mands minde, og hovedparten af danskere strålede om kap med solen gennem hele maj, juni og ind i juli. DMI og dansk landbrug rapporterede i stigende grad om planter med tydelige tegn på tørkestress, markvandingsboringerne kørte i døgndrift og der kom paniske eksempler fra kommunerne om lov til at hente vand fra nærmeste vandløb. Over store dele af Sjælland og Fyn løb selv rimeligt store vandløb tør for vand, ligesom langsomt flydende vandløb nåede kritisk høje temperaturer og tilsvarende kritisk lave iltspændinger med fiskedød til følge.

Med andre ord gav 2018 også et skrækeksempel på hvordan man ikke skal håndtere hverken grundvandsressourcen eller vores vandløb når der efter en meget lang og fortsat tørkeperiode opstår relativt akutte behov hos landbrugere for mere vand til afgrødevanding.

De formelle krav til at meddele tilladelse betyder imidlertid at kommunerne ikke kan give hurtige tilladelser, hvis de gældende regler skal overholdes – herunder regler om miljøvurdering, høring og klageadgang, hvilket betød at flere kommuner faktisk brød reglerne.

Den situation har Regeringen, Socialdemokratiet og Dansk Folkeparti ønsket fremtidigt at foregribe ved at give " Bedre vandingsmuligheder i fremtidige tørkesituationer". I Aftaleteksten ønsker man således at "se nærmere på muligheden for at indføre en undtagelsesbestemmelse i lovgivningen, der giver mulighed for, at kommunerne kan udstede kortvarige indvindingstilladelser hurtigere end i dag, når helt ekstraordinære vejr situationer gør sig gældende."

I Initiativbeskrivelsen står: " Der lægges derfor op til, at mulighederne for at indføre en force-majeur paragraf undersøges. Det kunne fx være ved lovændring at indføre en undtagelsesbestemmelse, der giver mulighed for, at kommunerne kan udstede kortvarige indvindingstilladelser hurtigere end i dag, når helt ekstraordinære vejr mæssige omstændigheder gør sig gældende. Der kunne for eksempel være tale om en fravigelse af de almindelige høringsregler. En forudsætning er, at hensynet til miljø og natur kan opretholdes i overensstemmelse med direktivmæssige forpligtigelser."

Det udsendte forslag er Departementets bud på implementering af aftalen.

Forslaget

Det foreslåede ny kapitel i bekendtgørelsen giver mulighed for korttidstilladelser (3 mdr) til øget indvinding fra bestående anlæg (gælder iflg. Departementet kun grundvandsanlæg og altså ikke pumper til overfladevandindvinding!) i ekstraordinære vejr situationer. Der lægges op til at der skal ske en høring af berørte ejendomme og myndigheder, men ikke af natur og miljøinteresser. Kommunen skal i en tilladelse give sin vurdering af indvindingens påvirkning af omgivelserne, evt. fastsætte vilkår herfor og offentliggøre tilladelsen på hjemmesiden. Der er normal klageadgang, men den bliver indholdsløs da klager aldrig kan behandles inden for korttidstilladelsers løbetid.

DNs bemærkninger

DN mener den valgte model er uigennemtænkt og den dårligst tænkelige løsning til håndtering af tørkesituationer. DN er grundlæggende uenig i at tørkesituationer skal håndteres som akuttilladelser fordi det fører til dårlige afgørelser på utilstrækkelige grundlag og uden de normale hørings- og klageadgange. DN mener at Initiativ-beskrivelsens forudsætning om er, at hensynet til miljø og natur skal opretholdes i overensstemmelse med direktivmæssige forpligtigelser kun kan opfyldes med en forudgående planlægning af hvorledes tørkesituationer skal håndteres.

DN har et langt bedre bud på rettidig planlægning og myndighedsbehandling, som kommer alle interesser til gode:

For det første bør og kan man forberede sig på tørke i våde perioder.

En langt bedre tørkemodel vil være at de der har indvindingstilladelser når som helst bør kunne søge, få konsekvensvurderet og opnå godkendelse af evt. merindvindinger i tilfælde af tørke forud for at behovet opstår. Merindvindingen må så først tages i anvendelse når den (veldefinerede) ekstraordinære vejsituation opstår. På den måde kan kommunen få god tid til at behandle ansøgninger/muligheder i samlet overblik for alle indvindere i et opland, man får en retfærdig fordeling af ressourcen frem for en "først til mølle" situation og kommunen får tid til at lave en kvalificeret konsekvensvurdering og fastlægge relevante vilkår for de enkelte indvindingssteder eller pege på mere fordelagtige nye boringer. Endelig kan man fastholde de gældende hørings- og klageadgange. Og ikke mindst kan vandforsyningslovens formålsbestemmelse om at sikre beskyttelsen af miljø og natur opretholdes selv i en ophedet situation.

Det er derfor DNs forhåbning at Departementet vil tænke ud af boksen og mindre tekstnært på Initiativbeskrivelsen (som jo i øvrigt kun nævner eksempler og ikke løsningskrav) om hvordan force-majeure-situationer kan håndteres bedst, mest kvalificeret, retfærdigt og i respekt for natur og miljø. Det kan de med den af DN her foreslåede model.

For det andet ved ingen hvor længe en tørkesituation varer og om en eksisterende tilladelse til indvinding vil være tilstrækkelig til at dække behovet før den tilladte indvindingsmængde er nær opbrugt. Typisk da vil en landbruger først søge om yderligere vand og typisk vil det ske samtidigt med alle andre landbrugere i samme område og typisk i sommer(ferie)perioden, hvor kommunen og deres evt. konsulenter forventelig er lavt bemandede. Modellen inviterer mao til voldsomt tidspres og heraf følgende dårligere afgørelser.

For det tredje bringes kommunen i en uacceptabel situation når der kommer ansøgere til korttidsstilladelser. Skal kommunen give den ønskede mængde til den første ansøger i et opland uden at vide om der kommer flere? Skal kommunen kun give tilladelse svarende til at alle indvindere i oplandet skal kunne få forholdsvis lige meget ekstra vand? Og en følge af sidstnævnte - hvad hvis ikke alle søger om mere vand - har man så unødigt afskåret andre fra at få opfyldt et ønsket behov? Hvilken konsekvensvurdering skal kommunen lægge til grund for sine vurderinger - virkningerne af den enkelte ansøgning eller muligheden for at alle i oplandet søger om ekstra vand med heraf følgende kumulative virkninger af de samlede indvindinger? En drypvis stillingtagen til ansøgninger enkeltvis efterhånden som de kommer giver med andre ord problemer i forhold til at levere en relevant og retvisende sagsbehandling.

For det fjerde er der behov for en grundig forudgående afklaring, vurdering og afvejning af lokale/regionale konsekvenser af øget indvinding på både grundvandskvalitet og på sårbare og beskyttede naturtyper:

Ifølge databasen Jupiter har markvandingsboringer en gennemsnitsdybde på 37 meter, mens den gennemsnitlige dybde for drikkevandsboringer er 35,4 meter. Vandingsboringerne indvinder derfor grundvand i samme dybder som de almene vandforsyninger.

Langt de fleste markvandingsboringer er placeret på de sandede jorder, hvor der er størst behov for vanding, men der er også markvandingsboringer i Østdanmark på lerjord, hvor basisafstrømningen i sommerhalvåret i vandløbene er meget lille og vandløbene derfor i risiko for at løbe tør under længere tørkeperioder.

Da markvandingsboringerne i et normalt vandingsår indvinder en vandmængde svarende til den samlede danske vandindvinding fra almene vandforsyningsboringer, og da markvanding sker i en periode på nogle få måneder, vil en øget indvinding betyde langt mere markante sænkninger af grundvandspejlet omkring markvandingsboringerne, hvorved der suges højtliggende ungt grundvand ned i sænkningstragtene. Dette vil være endnu mere markant hvis der i forbindelse med tørkeperioder gives korttidsstilladelser til øget indvinding.

Den øgede indvinding kan derfor give en række uønskede følgeefferter:

Ligger markvandingsboringerne tæt på vådområder, vandløb og andre sårbare arealer med højtliggende vandspejl tæt ved terræn vil en øget indvinding i en periode med tørke kunne "tørlægge" arealer og vandløb med en lille basis afstrømning og dermed uopretteligt skade sårbare biotoper.

Da det højtliggende grundvand, som suges ned i sænkningstragtene, kan indeholde mange pesticidrester og ofte nitrat, kan disse og andre stoffer forurene et stort volumen dybereliggende grundvand. Når markvandingen stoppes bevæger dette grundvandsvolumen sig fra sænkningstragten nedstrøms med grundvandsstrømningen. Når disse vandvolumener frem til drikkevandsboringer nedstrøms, vil det forurenede vand påvirke/true de lokale vandværkers vandkvalitet.

Uanset at DN altså på ingen måde kan støtte den valgte model i forslaget skal vi konkret pege på behovet for en række afklaringer og ændringer i forslaget:

- Der mangler i **§ 17** en helt præcis **definition af "ekstraordinære vejr-situationer"** – uanset model. Der arbejdes på brug af DMIs tørkeindeks, som imidlertid rummer den begrænsning, at den ikke dækker forholdene på vandede arealer. En given værdi af tørkeindeks siger mao ikke noget om vand-tilstanden på et areal med afgrøder, der allerede er vandet gennem en længere periode,

hvilket jo vil være den typiske situation. Et sådant areal vil være i mindre tørke end tørkeindeks angiver.

- **Der mangler en definition af "landbrugsafgrøder"**. Er kulturgræs eksempelvis en "landbrugsafgrøde"? Er kulturgræs i en kultureng og skal den også have ekstra vandingsmuligheder?
- **§ 18** nævner flere forvirrende og **kryptiske optegnelser af, hvad der kræves af ansøger**. Som punkt 3 nævnes "skønsmæssig angivelse af [...] følgevirkningerne", betyder det at ansøger selv skal vurdere følgevirkningerne på eksempelvis grundvandsressourcen og nærmeste vandløb eller fersk eng? Som punkt 4 nævnes "forurenende forhold som ansøger er bekendt med". Det er useriøst og lidet betryggende at læsse dette ansvarsområde over på ansøger – se bl.a. DNS punkt 4 ovenfor om risikoen for at trække forureninger tættere på kritiske vandressourcer eller boliger. Endelig i punkt 5 skal ansøger selv bidrage med en "optegnelse over grundejere og brugere, som ansøger ønsker inddraget". Dette sidste punkt er uhørt i dansk natur- og miljøforvaltning. I hvilken anden lovgivning har ansøger selv mulighed for at definere kredsen af underrettede? Og hvad er mon sandsynligheden for at natur og miljø interessenter da vil blive underrettet?
- **§ 20** rummer også nogle ganske kryptiske formuleringer om, at hvis sagen skal fremmes, skal kommunerne "efter skøn" lave en høring af alle, vis ejendomme sagen vil påvirke "væsentligt", eller hvor sagen "vil rejse problemer for et større antal personer". Teksten indbyder hermed ikke til særlig objektiv sagsbehandling og det kan kun føre til problemer med den meget elastik i betegnelser som "efter skøn", "væsentlige" og "større antal personer". Hertil kommer stk. 2, hvor det fremhæves at der også skal hentes udtalelser fra "andre interesserede myndigheder". Helt præcist, hvad er en "interesseret myndighed"? **Samlet set gør den manglende præcision § 20 ganske ubrugelig i praksis.**
- Bestående indvindingsanlæg kan opfattes som alt fra en til rådighed stående dykpumpe til et godkendt markvandingsanlæg med DGU nummer. Derfor bør **"bestående indvindingsanlæg" klart defineres.**
- Det skal klart fremgå at **overfladevandindvinger ikke er en mulighed**. Netop i tørkeperioder vil vandløb og søer og øvre grundvand, som typisk føder disse, være allermest sårbare for at få frataget yderligere vand og det bør derfor klart fremgå at ekstravand skal hentes i borerer med mindst mulig indflydelse på overfladevandområder og vådområder. Det betyder generelt så stor afstand som muligt til sådanne grundvandsafhængige områder så påvirkningen minimeres og forsinkes.

- I et nyt regelsæt skal indskrives et krav om, at kommunerne **som minimum gennemfører en modellering** af den øgede indvindings betydning for tilstrømning af grundvand til fx vandløb, hvor der bør være krav om, at vandføringen ikke påvirkes i for høj grad. Der er allerede udviklet en række værktøjer til kommunerne, fx "*VandWeb*", der kan bidrage til kommunernes vurdering af risikoen for, at ændret vandindvinding fra en grundvandsforekomst fører til, at tilstanden i et vandløbsvandområde forringes pga. ændret vandføring i vandløb." <http://dk.vandmodel.dk/vandweb/>.
- **Høring før tilladelse bør være obligatorisk** og ikke være op til et kommunalt skøn, og **natur og miljøorganisationer bør indgå som høringspart** på lige fod med andre interessenter.
- Der er tilsyneladende normal **klageadgang**, men den bliver **indholdsløs** da klager aldrig kan behandles inden for korttidsstilladelsers løbetid på 3 mdr.
- Ændringen er en konkret hjemmel til kommunerne til en særlig form for regulering i særlige tilfælde, hvor en række almindelige hensyn sættes under pres eller vælges fra. **Det bør derfor afklares om ikke en sådan hjemmel skal udsættes for en SMV?**

Med venlig hilsen

Walter Brüsich, geologisk rådgiver i DN,

Jan Pedersen, naturpolitisk rådgiver i DN

og

Henning Mørk Jørgensen, vandpolitisk rådgiver i DN
hmj@dn.dk 31193235